

Sygn. akt I Ca 426/15

POSTANOWIENIE

Dnia 16 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący- Sędzia SO Tomasz Sagała (spr.)

Sędzia SO Tomasz Deptuła

Sędzia SO Grażyna Szymańska-Pasek

Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Nierubiec

po rozpoznaniu w dniu 16 grudnia 2015 r. w Ostrołęce

na rozprawie

sprawyz wniosku L. L.

z udziałem A. L. i (...) - Finanse Sp. z o. o. w W.

o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku

na skutek apelacji uczestniczki (...) - Finanse Sp. z o. o. w W. od postanowienia Sądu Rejonowego w Pułtusku z dnia 20 maja 2015r., sygn. akt I Ns 611/15

postanawia:

1. oddalić apelację;
2. stwierdzić, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania apelacyjnego w zakresie wynikającym z ich udziału w sprawie.

SSO Tomasz Deptuła SSO Tomasz Sagała SSO Grażyna Szymańska-Pasek

Sygn. akt I Ca 426/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 20 maja 2015 r., wydanym w sprawie sygn. akt I Ns 610/15, z wniosku L. L. z udziałem A. L. i (...) - Finanse Sp. z o.o. z siedzibą w W. o zatwierdzenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku po M. L. wprost, Sąd Rejonowy w Pułtusku uwzględnił żądanie wnioskodawcy.

Powyższe orzeczenie zostało oparte na następujących ustaleniach faktycznych i ocenach prawnych:

Spadkodawca M. L. zmarł 21 sierpnia 2010 r. w C.. Przed śmiercią na stałe zamieszkiwał wraz z matką w N. przy ul. (...). Wnioskodawca mieszkał w tym czasie w W., do N. przeprowadził się w 2013 r. W związku ze śmiercią brata, L. L., jako spadkobierca ustawowy, złożył 2 lutego 2011 r. notarialne oświadczenie o przyjęciu spadku po M. L. wprost.

Sporządzony akt poświadczenia dziedziczenia został zarejestrowany w Rejestrze Aktów Poświadczenia Dziedziczenia Krajowej Rady Notarialnej.

W dniu 19 lutego 2015 r. L. L. otrzymał z Sądu Rejonowego w Pułtusku odpis wniosku (...) - Finanse Sp. z o.o. z siedzibą w W. o stwierdzenie nabycia spadku po M. L., z którego wynikało, że spadkodawca posiadał na dzień 1 kwietnia 2011 r. dług wobec tegoż podmiotu na kwotę 138.920,10 zł, w związku z zakupem samochodu. Wnioskodawca nie wiedział, ażeby brat kiedykolwiek nabył jakiś pojazd – samochodu nie było w jego miejscu zamieszkania, ponadto nie miał on w ogóle prawa jazdy. Nigdy też nie wspominał o posiadaniu jakiegokolwiek samochodu. Wnioskodawca nie czytał żadnej korespondencji od spółki (...) Sp. z o.o. Nie znalazła jej również jego matka po śmierci spadkodawcy. Przez ostatni rok przed śmiercią M. L. przebywał w szpitalu, następnie w hospicjum, gdzie zmarł. Wnioskodawca nie miał wiedzy, aby przeciwko bratu toczyły się jakiegokolwiek postępowania egzekucyjne czy posiadał on długi. Oświadczenie o przyjęciu spadku złożył z uwagi na konieczność ustalenia kto dziedziczy mieszkanie wchodzące w skład spadku po ojcu. Gdyby wiedział o powyższym zobowiązaniu spadkodawcy, to nie złożyłby oświadczenia o przyjęciu spadku wprost, albowiem przekracza on wartość udziału spadkowego. Składając oświadczenie o przyjęciu spadku wprost wnioskodawca pozostawał w błędzie co do przedmiotu spadku, tj. co do jego pasywów. Nie miał także możliwości uzyskania o nich wiedzy. Na rozprawie 20 maja 2015 r. wnioskodawca złożył oświadczenie, że przypadający mu z mocy ustawy spadek po M. L. przyjmuje z dobrodziejstwem inwentarza.

Mając na uwadze poczynione ustalenia, Sąd Rejonowy za uzasadnione uznał, w świetle przesłanek wynikających z art. 1019 § 1 k.c. w zw. z art. 84 k.c. i art. 88 k.c., żądanie zatwierdzenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych złożenia przez L. L. oświadczenia o przyjęciu spadku wprost, co skutkowało jego uwzględnieniem.

Sąd I instancji zważył, że wnioskodawca, składając przed notariuszem oświadczenie o przyjęciu przedmiotowego spadku wprost, działał pod wpływem błędu, albowiem nie wiedział o zadłużeniu spadkodawcy. Był przekonany, że brata nie obciążają żadne długi, nadto nie miał możliwości samodzielnie dokonać ustaleń w tym względzie, a w każdym razie nic innego nie wynikało ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Sąd Rejonowy podkreślił, że ze złożonych w sprawie przez (...) - Finanse Sp. z o.o. w W. wezwań do spłaty długu nie wynika, ażeby wnioskodawca miał możliwość zapoznania się z nimi. On sam zamieszkiwał w W., nie odbierał żadnych wezwań, a spadkodawca nigdy mu ich nie pokazywał. Sąd zauważył nadto, że do wezwań nie dołączono potwierdzenia odbioru, zatem nie wiadomo nawet czy wezwania te zostały doręczone samemu spadkodawcy. Część wezwań z całą pewnością nie mogła dotrzeć do M. L. – wezwania z kart 19 i 21 sporządzone zostały już po jego śmierci.

W ocenie Sądu Rejonowego błąd wnioskodawcy co do treści czynności prawnej był przy tym istotny, ponieważ gdyby wiedział, że na skutek złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku wprost będzie odpowiadał wobec (...) - Finanse Sp. z o.o. za dług spadkodawcy w wysokości 138.920,10 zł, to nie złożyłby takiego oświadczenia, a o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, co pozwoliłoby na ograniczenie odpowiedzialności za długi spadkowe do stanu czynnego spadku. W ocenie Sądu inne postępowanie wnioskodawcy byłoby po prostu nielogiczne, albowiem nikt rozsądny nie przyjmuje spadku wprost, w sytuacji gdy ma wiedzę o długach spadkowych, zwłaszcza przekraczających stan czynny spadku.

Zdaniem Sądu I instancji wnioskodawca nie miał przy tym możliwości dokonania ustaleń co do ewentualnych długów spadkowych w inny sposób, albowiem do czasu złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku i stwierdzenia nabycia spadku, nie uzyskałby jakichkolwiek informacji w tym przedmiocie dotyczącym spadkodawcy. Takie informacje nie zostałyby mu udzielone, a w każdym razie nie powinny, gdyż dopiero postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku lub akt poświadczenia dziedziczenia są dokumentami, którymi wnioskodawca mógłby udowodnić wobec osób trzecich, że jest spadkobiercą M. L.. Sąd podzielił przy tym stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w postanowieniu z 29 listopada 2012 r., II CSK 172/12, w którym stwierdzono, że jedynie poprzestanie na pozbawionym podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego jest wyrazem braku należytej staranności, który uniemożliwia uchylenie się od skutków prawnych złożenia albo niezłożenia oświadczenia woli w oparciu o przepisy o wadach oświadczenia woli. Tymczasem wnioskodawca nie miał żadnych możliwości ustalenia czy spadkodawca miał długi, poza możliwością przeanalizowania dokumentów brata, które po jego śmierci znalazła matka, i wśród których nie było

żadnych wezwań do zapłaty, umów lub innych dokumentów wskazujących na zobowiązania. Wobec tego w ocenie Sądu I instancji nie sposób było uznać, że L. L. nie dochował należytej staranności przy ustalaniu składu spadku. Nie ma podstaw do nakładania na spadkobiercę obowiązku składania „odpowiedniego” oświadczenia spadkowego (zapobiegawczego odrzucenia spadku), nawet przy braku pewności, co do stanu spadku.

Sąd Rejonowy zważył, że wnioskodawca zachował roczny termin na złożenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku wprost, albowiem o swoim błędzie dowiedział się 19 lutego 2015 r., kiedy to otrzymał odpis wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po M. L. wraz z dołączonymi do niego dokumentami, z których wynikało, że posiadał on długi wobec (...) - Finanse Sp. z o.o. We wniosku złożonym w niniejszej sprawie wnioskodawca zawarł oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku, a ponadto złożył oświadczenie, że przyjmuje spadek po bracie z dobrodziejstwem inwentarza.

Apelację od postanowienia wywiódł uczestnik (...) - Finanse Sp. z o.o. z siedzibą w W., zaskarżając je w całości. Zarzucając powyższemu orzeczeniu naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów, w szczególności złożonych do akt sprawy wezwań do zapłaty, z których wynika podstawa i wysokość dochodzonego roszczenia, a co za tym idzie osoby mieszkające z dłużnikiem miały wiedzę o ewentualnych problemach finansowych dłużnika, oraz art. 6 k.c. przez uznanie gołosłownych twierdzeń wnioskodawcy, który nie udowodnił, że przeprowadził postępowanie w kierunku ustalenia wartości czynnego i biernego spadku, wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i oddalenie wniosku o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku w całości, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi I instancji, pozostawiając temuż sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Na rozprawie apelacyjnej 28 grudnia 2015 r. pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o oddalenie apelacji uczestnika i zasądzenie od apelującego na rzecz wnioskodawcy kosztów zastępstwa prawnego.

Sąd Okręgowy w Ostrołęce zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Zaskarżone orzeczenie należało uznać za prawidłowe, stanowiące wynik właściwej oceny zebranego materiału dowodowego. Sąd Okręgowy podziela poczynione przez Sąd Rejonowy ustalenia, co do tego, że złożone przez L. L. oświadczenie woli o przyjęciu spadku wprost obarczone było błędem, od którego wnioskodawca uchylił się z zachowanie właściwych przepisów i terminów wynikających z przepisów kodeksu cywilnego.

Odnosnie do zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c., przypomnieć należy, że powołany przepis nakazuje sądowi ocenę wiarygodności i mocy dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Ocena dowodów polegać musi na ich zbadaniu i podjęciu decyzji, czy została wykazana prawdziwość faktów, z których strony wywodzą skutki prawne. Celem sądu jest dokonanie określonych ustaleń faktycznych, pozytywnych bądź negatywnych, i ostateczne ustalenie stanu faktycznego stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wskazywano, że jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadził wnioski logicznie poprawne i zgodne z zasadami doświadczenia życiowego, to taka ocena dowodów nie narusza zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 k.p.c., choćby dowiedzione zostało, że z tego samego materiału dałoby się wysnuć wnioski odmienne. Odnosząc powyższe uwagi do rozpoznawanej sprawy należy uznać, że ocena materiału dowodowego dokonana przez Sąd I instancji została oparta na prawidłowo przeprowadzonych dowodach i rozważeniu wypływających z nich wniosków. Skarżący nie wykazał, że Sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego. Nie podważył więc uprawnień sądu do dokonania swobodnej oceny dowodów wypływającego z art. 233 § 1 k.p.c. Nie jest wystarczające przekonanie o innej niż przyjął Sąd doniosłości dowodów i ich odmiennej ocenie niż dokonana przez Sąd, zwłaszcza w sytuacji zakwestionowania nie tyle wyników postępowania dowodowego, lecz dokonanej przez sąd subsumcji. Wbrew zastrzeżeniom apelującego, dokonując ustalenia stanu faktycznego sprawy, Sąd I instancji w sposób należyty uwzględnił fakt, że wnioskodawca utrzymywał relacje rodzinne ze spadkodawcą. Nie rodziło to jednak domniemania faktycznego podniesionego w apelacji, że z samego powyższego faktu mogła być czerpana przez wnioskodawcę wiedza co do rzeczywistych długów

brata. L. L. przez wiele lat mieszkał w W., do N. powrócił dopiero kilka lat po śmierci spadkodawcy. Sąd Rejonowy prawidłowo przyjął, że ze złożonych przez uczestnika wezwań do spłaty długu nie wynika, żeby wnioskodawca miał możliwość zapoznania się z nimi. (...) tej nie posiadał również od mieszkającej z bratem matki, która nie odbierała jego korespondencji. Co więcej do złożonych w sprawie wezwań nie dołączone zostały potwierdzenia odbioru, a zatem nie wiadomo nawet czy zostały one doręczone samemu spadkodawcy. Część wezwań sporządzona została, gdy M. L. już nie żył. W tym stanie rzeczy zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie zasługiwał na uwzględnienie.

Zarzut nieudowodnienia przez wnioskodawcę, że podjął akty staranności w kierunku ustalenia wartości czynnej i biernej spadku, również nie zasługiwał na uwzględnienie. Podstawę tezy o niedołożeniu należytej staranności przez spadkobierców w ustaleniu, jaki rzeczywisty majątek pozostawił spadkodawca, powinna stanowić ocena uwzględniająca konkretne okoliczności sprawy, nieodzowne do ustalenia, jakich czynności sprawdzających można było wymagać od strony, ponieważ w kontekście oświadczeń spadkowych przy powoływaniu się na błąd co do przedmiotu spadku, chodzi o konkretne działania zmierzające do uzyskania wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego. Dopiero niepodjęcie określonych, uzasadnionych w danej sytuacji działań, mogłoby prowadzić do oceny o niedołożeniu przez spadkobiercę należytej staranności, wyłączającej skuteczne powołanie się na błąd co do przedmiotu spadku. Obowiązek należytej staranności, o której wyżej mowa, powinien być rozumiany potocznie, odnosić się do działań przeciętnie podejmowanych w danej sytuacji. Wnioskodawca natomiast w sposób prawidłowy wykazał, że wobec znanej mu sytuacji finansowej zmarłego brata nie było potrzeby podejmowania przez niego jakichś szczególnych działań, mających na celu ustalenie rzeczywistego stanu spadku pozostawionego po zmarłym. M. L. pracował, nic nie wskazywało, aby miał problemy finansowe. Pomimo utrzymywania rodzinnych relacji wnioskodawca nie posiadał wiedzy o jego zadłużeniu, tym bardziej z tytułu zakupu samochodu, gdy samochodu takiego, a nawet prawa jazdy, mężczyzna nigdy nie miał. Tym bardziej zatem należy usprawiedliwić niewiedzę wnioskodawcy co do stanu majątkowego spadkodawcy. Wnioskodawca nie widział kierowanej do niego korespondencji, nie znalazła jej również po śmierci brata ich matka, stąd nie mógł powziąć nawet wątpliwości co do jego sytuacji finansowej. Stąd przyjąć należało, że wnioskodawca pozostawał w – uzasadnionym okolicznościami sprawy – przekonaniu, że po M. L. nie pozostały żadne zobowiązania. Twierdzenia zaś apelującego, że po śmierci brata wnioskodawca miał możliwość dowiedzenia się o jego długach, a tylko wskutek niedochowania należytej staranności nie uzyskał informacji o stanie spadku, w ocenie Sądu Okręgowego uznać należy za gołosłowne i niezajdujące oparcia w zgromadzonym materiale dowodowym.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., uznając, że w badanej sprawie, na etapie apelacyjnym, nie zaistniały przesłanki do odstąpienia od zastosowania podstawowej zasady obowiązującej w postępowaniu nieprocesowym, a mianowicie, że każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie. Wnioskodawca, jak i spółka (...) Sp. z o.o. w tym samym stopniu byli zainteresowani wynikiem postępowania. Wierzyciel miał prawo do kontroli instancyjnej orzeczenia, będącego konsekwencją wysuniętego przez wnioskodawcę żądania.

Nadmienić należy, że powyższe rozstrzygnięcie zgodnie z art. 690 § 2 k.p.c. wymusza uchylenie przez sąd zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia. Takie postępowanie Sąd Rejonowy winien zainicjować z urzędu, ewentualnie na wniosek zainteresowanych.

SSO Tomasz Deptuła SSO Tomasz Sagała SSO Grażyna Szymańska-Pasek